

Bengbulan

Suzanne Ostens film aktualiserar frågor om mobbning och vem som är annorlunda. Även barns fascination för skräck och vuxnas ansvar tas upp i filmen.

Åldersrekommendation:
mellanstadiet

En filmhandledning av
Klas Viklund & Andreas Hoffsten

Den här handledningen vänder sig till dig som ska se och diskutera Suzanne Ostens film *Bengbulan* tillsammans med en grupp elever på mellanstadienivå. Filmen berättar om hur tre barn i mellanstadieåldern jagas och trakasseras av en äldre pojke samt hur de tre barnen beslutar sig för att hämnas. Filmen aktualiserar frågor som rör mobbning och utsatthet bland barn och betonar vikten av vuxnas närhet och ansvar.

Filmens handling

Det är värmebölja i Stockholm i juli. Tolvåriga Carmen är kvar i stan. Hennes mamma, Sofia Kommos, arbetar på radion där hon nattetid presenterar klassisk musik. Sofia Kommos är psykiskt sjuk med plötsliga psykotiska anfall. Carmens äldre syster, Dafne, har sommarjobb som museiguide och bor inte hemma. I brist på jämnåriga kamrater tillbringar Carmen sommaren med två nioåringar: Kersti, som är solallergisk, samt Anders, vars världsfrånvända mamma driver skönhetsstudio och är medlem i Jehovas vittnen.

En dag anländer tjugoårige Bengt Olof, kallad Bengbulan, till området. Han är lätt förståndshandikappad och mycket utlevande. Bengt Olof är på besök hos sin pappa. Barnen känner Bengt Olof sedan tidigare och är

Kersti, Carmen och Anders; redo att möta Bengbulan.

både rädda och fascinerade inför hans egensinniga sätt och sadistiska attacker.

När Carmen, Anders och Kersti är på hemväg från biblioteket dyker Bengt Olof upp och vill ha kontakt med dem. Han försöker imponera på Carmen genom att återge intrigen i en skräckvideo. När barnen avvisar honom börjar han trakassera dem. Han sliter sönder deras biblioteksböcker och hotar Anders och Kersti med pistol.

Under de följande dagarna smyger Bengt Olof omkring i olika förklädnader för att skrämja Carmen, Anders och Kersti. Han klär ut sig till sheriff, bär kamouflagefärgade armkläder och Batman-dräkt. Det går så långt att barnen stannar inomhus i flera dagar av rädsla för Bengt

Olof.

Samtidigt finns en spänning mellan Carmen och Bengt Olof som gör att de dras till varandra: de har ett gemensamt intresse för skräckfilm på video. När Bengt Olof söker upp Carmen i hennes lägenhet för att prata videofilm får deras möte även en erotisk laddning.

När Stockholm Water Festival inleds får barnen en andhämtningspaus från Bengt Olofs trakasserier. Vid samma tid får Carmens mamma ett sammanbrott och tas in på sjukhus. Carmens mamma vräks från sin lägenhet eftersom hon inte betalat hyran. Carmen och Dafne hjälps åt att flytta familjens tillhörigheter innan kronofogden kommer för att plombera lägenheten. Carmen tvingas flytta hem till sin storasyster

Dafne.

Under vattenfestivalen får Carmen en idé om att hämnas på Bengt Olof. Hon köper en videokamera och tillsammans med Anders och Kersti inbillar hon Bengt Olof att han skall få vara med i en provfilm för en skräckfilm. De lurar honom att komma till Carmens tomma lägenhet där de klär av honom, målar honom och binder honom på en stol framför videokameran. Sedan lämnar de honom ensam och Bengt Olof blir så småningom så liten och rädd som han förmodligen varit hela tiden.

Filmen *Bengbulan* inleds och avslutas med att Carmen sitter vid ett bord där hon tittar in i kameran för att presentera och avsluta historien. I slutet av filmen berättar Carmen att Bengt Olof flyttat till Göteborg.

Återsamling i klassrummet

Bengbulan skiljer sig på flera sätt från hur barn- och ungdomsfilmerna brukar se ut. Handlingen i filmen blir inte helt klarlagd. Filmen blandar en tydlig historia med poetiska och drömlika bilder och situationer. De våldsamma handgripligheterna mot barnen i filmen, i kombination med frånvarande eller förvirrade vuxna, kan vara svår att hantera för vissa publik.

Inled gärna diskussionen efter filmen med att summera de spontana reaktioner som filmen gett upphov till. Fanns det avsnitt i filmen som var svåra att förstå? Var det någonting som upplevdes som skrämmande? Fanns det situationer i filmen som vi gemensamt skrattade åt?

Bengt Olof och barnen

Bengbulan handlar om fyra barn i olika åldrar: Carmen, Anders, Kersti och Bengt Olof. Barnen har egentligen inte så mycket gemensamt, utan är utlämnade åt varandra under sommarlovet i brist på jämnåriga kamrater.

Bengt Olof söker kontakt med Carmen, Anders och Kersti för att leka rollekar, men barnen avvisar honom. Bristen på acceptans gör Bengt Olof aggressiv. När Carmens mamma får reda på hur Bengt Olof beter sig försöker hon säga till Bengt Olofs pappa, vilket slutar med att Carmens mamma ger sig på Bengt Olofs pappas bil med en hammare.

Detta leder oundvikligt till att mot-sättningarna mellan barnen trappas upp.

● *Vad är det egentligen Bengt Olof vill Carmen, Anders och Kersti? Vad är det hos Bengt Olof som skrämmer barnen? Varför beter sig Bengt Olof som han gör? Hur kommer det sig att Carmen, Anders och Kersti kan leka tillsammans, trots att de är så olika och trots att också Carmen på olika sätt behandlar Anders och Kersti nedlåtande. "Jag känner faktiskt inte er!", säger Carmen till Anders och Kersti på väg hem från biblioteket innan hon våldsamt börjar snurra runt Anders i en karusell. Är Carmen en bra kompis för Anders och Kersti?*

● *Vad är det som händer när Carmens mamma lägger sig i konflikten? När Carmen kommer hem med näsblod och skrubbsår är det ju inte Bengt Olof som slagit henne, utan Carmen själv som ramlat när hon skulle springa hem. På vilket sätt förvärras konflikten av att mamman missförstår det som inträffat? Vad gör Carmens mamma för fel? Är det bättre att göra som Anders mamma och låtsas som om problemen inte fanns?*

● *Samtala om hur trakasserier och mobbning uppstår. Är den ensamme Bengt Olof en typisk mobbar? Eller har den som mobbar ofta en grupp bakom sig som bejakar trakasserierna och gör att den som mobbar får viss status? Tänk på filmens slut där Carmen, Anders och Kersti tar hämnd på Bengt Olof. Diskutera om denna revanch också kan ses som ett exempel på mobbning där en grupp ger sig på en person som för tillfället är svag.*

Vanlig eller annorlunda?

Carmen lever med en mamma som är psykiskt sjuk. I deras hem ser det inte ut som hos andra. Köket är över-svämmat av disk och sopor. Ett rum i lägenheten är fyllt av äggkartonger och gamla dagstidningar. Anders religiösa mamma anser att det är fel med julklappar och blodtransfusion och låter Anders gå omkring i töntiga kläder med kavaj mitt i sommaren. Kerstis solallergi gör henne speciell, lite udda och ängslig.

Känslan av att vara annorlunda och osäker på sin position uppstår ofta i mötet med nya människor. Carmen, Anders och Kersti känner varandra väl, de har accepterat varandras förutsättningar och de roller de intagit i gruppen.

Att bli sedd och bekräftad som människa och som individ i ett socialt sammanhang är en stark och drivande kraft hos de flesta människor. Denna önskan om att bli sedd kan präglade både privatliv och yrkesliv och får i filmen närmast en symbolisk innebörd i Dafnes och Bengt Olofs drömmar om att bli filmstjärnor. När Carmen planerar sin hämnd ser hon till att utnyttja denna drift hos Bengt Olof när hon lurar honom att delta i den fejkade provfilmningen för en roll i en skräckfilm.

Författaren Hjalmar Söderberg har i ett ofta återgivet citat ur romanen *Doktor Glas* formulerat en livsvisdom som ofta lyfts fram när man vill förklara vad det är för krafter som driver oss människor: "Man vill bli älskad, i brist därpå beundrad, i brist därpå fruktad, i brist därpå avskydd och föraktad. Man vill ingiva människorna någon slags känsla. Själens ryser för tomrummet och vill kontakt till vad pris som helst."

● *Vem är vanlig? Hur är en vanlig människa? Vilka behov har vi av att smälta in i mängden, anpassa oss till modet och följa med strömmen? Diskutera också den omvända frågeställningen: Vilka behov har vi av att vara unika, att framstå som speciella? Vilka olikheter kan vi acceptera?*

Barns och vuxnas ansvar

De fyra barnen i *Bengbulan* lever alla i splittrade familjer. Bengt Olof har ingen mamma. Hans pappa boxas och leker med Bengt Olof som en jämnårig kompis snarare än en pappa. Carmen saknar pappa och hennes mamma går inte att lita på i sin psykiska oberäknlighet. Anders pappa är också frånvarande och hans mamma tycks leva avskämd i sin egen värld av skönhetskrämer och nagellack. Hennes inställning sammanfattas i repliken "Bry er inte om det!" Med andra ord: lägg er inte i, låt er inte beröras, var inte människor. Även Kersti framstår som om hon saknade vuxenkontakter. Hennes föräldrar är inte ens med i filmen.

Bengbulan skildrar hur utsatta och skyddslösa de fyra barnen är i en värld där det finns få trygga och stödjande vuxna. Barnen är utlämnade åt sig själva, påtvingade ett ansvar både för sig själva och för sina föräldrar.

● *Som barn kämpar man ofta för att få inflytande över allt som rör ens liv. Med denna makt följer också ett ansvar. Diskutera vilken makt barn har – och vilket ansvar man som barn är beredd att ta. Fundera över det ansvar som Carmen får när mamman rymmer hemifrån eller vägrar betala hyra. Carmen försöker slå larm hos sin äldre syster Dafne, men systemen försöker bara tona ned problemen. Vad kan Carmen göra?*

● *Mobbning, rasism och problem som rör sociala motsättningar mellan grupper av människor är ofta frågor som känns angelägna att diskutera i skolan. Vilket ansvar har man egentligen som barn för dessa problem – och i vilken utsträckning är dessa problem förknippade med politiska och ekonomiska beslut som vuxna borde ställas till svars för, t.ex. segregerat boende, allt för stora klasser i skolan o.s.v. Fundera över om filmen *Bengbulan* utifrån detta perspektiv främst är en film för barn eller vuxna.*

Skräck och konflikter

Regissören Suzanne Osten har med filmen *Bengbulan* försökt töja på gränsen för vad en barnfilm ska handla om och hur den får se ut. Barnen i filmen är utsatta och hotade på ett sätt som väckte starka reaktioner hos Statens Biografbyrå när filmen inför premiären i november 1996 lämnades in för censur. Biografbyrån satte först filmens åldersgräns till 15 år, innan de efter ett överklagande sänkte åldergränsen till 11 år.

Svartan och allvaret i *Bengbulan* skiljer sig markant från hur det brukar se ut i svenska barnfilmer. I inledningen av *Bengbulan* ironiserar Suzanne Osten över den svenska barnfilmstraditionen i scenen där Kersti sitter med sina freestyle-hörlurar i gungan på lekplatsen och lyssnar på en sagokassett med *Vi på Saltkråkan*. Tjorven har ramlat i sjön och ropar klämkäckt att hunden

Båtsman ska komma och hjälpa henne. Men i Kerstis värld finns inga kramgoa hundar som lufsar till undsättning. *Bengbulan* skildrar en mer vardagsnära och dagsaktuell verklighet.

Också fortsättningsvis används på ett lekfullt sätt citat ur andra filmer. När Bengt Olof smyger runt lekplatsen för att spionera på barnen mellan några staketspjälor innan han går till attack får vi höra hur han nynnar på den hotfulla musiken från den amerikanska filmen *Hajen*. Anspelningarna på spännande och skräckinjagande filmer fullföljs med Bengt Olofs olika förkländder och i scenerna där Carmen och Bengt Olof återberättar skräckvideofilmer för varandra.

● *På vilket sätt skiljer sig filmen *Bengbulan* från andra barn- och ungdomsfilmer, t.ex. filmerna om *Saltkråkan*? Fanns det företeelser som verkade skrämmande i *Bengbulan*? Hur uppfattades våldsamheterna i filmen, barnens övergivenhet, filmens drömlika och något gåtfulla berättarform?*

● *Filmerna *Bengbulan* slår redan under förtexterna an en skrämmande ton. Hur gör filmskaparna för att etablera den känslan? Vilka associationer ger den dissonanta musiken med stråkar, slagverk och plötsliga små skrik? Hur uppfattar vi de oskarpa bilderna, som senare visar sig vara ungdomar på ett café eller i en skolmatsal? Varför kan man ibland bli rädd för företeelser som senare visar sig vara vardagliga och välbekanta?*

● *Vilken roll spelar motsättningar och starka konflikter för att en berättelse eller en film ska fånga och behålla vårt intresse? Vad är det som Bengt Olof och Carmen tycker är så fascinerande med skräckfilm? Varför handlar skräckhistorier ofta om vampyrer, zombies och andra företeelser i gränlandet mellan liv och död? Finns det ett behov av skräck och spänning i våra liv som skräckfilmerna fyller? Kan det ibland vara mystigt att få bli rädd? Kan det ibland fungera som ett "mandomsprov" när man tar del av något skrämmande som man inte riktigt vet om man är mogen för?*

Filmens form

Ser man till scenografi och kläder tycks filmen *Bengbulan* utspela sig i ett drömligt 1950-tal. Människorna framstår dock som helt moderna och omger sig med freestyle-bandspelare, videofilmer och mobiltelefoner. Filmen är inledningsvis stramt stilerad och skildringen av vattenfestivalen bryter in i handlingen med en närmast reportageliknande stil vilket starkt kontrasterar berättelsens form och tempo i övrigt.

Filmberättelsen inleds och avslutas med att Carmen presenterar och rundar av historien. Historien om hennes möte med Bengt Olof framträder därmed som hennes subjektiva berättelse.

● *Fundera över var och när filmen *Bengbulan* egentligen utspelar sig. Vad i filmen är verkligt? Vad är överklagt? Skulle berättelsen om *Bengbulan* bara kunna vara en skräckhistoria som Carmen hittat på för att skrämma oss? Även om Carmen varit med om allting så är det ju olika saker man väljer att lyfta fram när man återberättar händelserna för någon. Hur tror ni till exempel Bengt Olof skulle beskriva de händelser som filmen skildrar?*

PRODUKTIONSUPPGIFTER:

Manus: Nils Gredeby
efter en idé av Suzanne Osten
Regi: Suzanne Osten
Foto: Göran Hallberg
Scenografi och kostym: Charles Koroly
Klippning: Håkan Karlsson
Originalmusik: Johan Petri

I ROLLERNA:

Bengt Olof – Simon Norrthon
Carmen Kommos – Emelie Ekenborn
Anders – Erik Gustafson
Kersti – Lena Klingvall
Sofia Kommos – Malin Ek
Dafne Kommos – Cilla Thorell
Bengt Olofs pappa – Lars Hansson

TEKNISKA UPPGIFTER:

Speltid: 82 min
Format: 1:1.66
Ljudsystem: Dolby stereo SR
Censur: Från 11 år
Svensk premiär: 18.11.1996

DISTRIBUTION:

Folkets Bio, Box 2068, 103 12 Stockholm.
Telefon: 08-402 08 23, fax: 08-402 08 27